

Perinnebiotooppi- inventointi

Särkilahti, Sysmä

Tiia Kiiski

21.11.2011

Tiia Kiiski
Tiia.kiiski@gmail.com
050 329 9595

Sisällysluettelo

1 TAUSTA JA TAVOITE.....	3
2 AINEISTO, MENETELMÄT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT	3
3 ALUEEN YLEISKUVAUS	4
4 ALUEIDEN KUVAUKSET.....	5
5 ALUEILTA LÖYTYNEET PUTKILOKASVIT	11
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	14
7 KIITOKSET	16
8 LÄHDELUETTELO	16
9 LIITE: MAASTOINVENTOINTILOMAKE.....	17

1 Tausta ja tavoite

Tämä selvitys on tekijän opinnäytetyö luontokartoittajan erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa Länsirannikon koulutus – Winnova Oy:ssä. Selvityksessä on arvioitu kahden valtakunnallisessa perinnemaisemien inventointiprojektissa mukana olleen alueen ja yhden Luonto-Liiton Hämeen piirin perinnemaisemien hoitoprojektissa (Ahomansikka) olleen alueen tämänhetkinen tila. Työ tehtiin Hämeen ELY-keskukselle. Tekijä on Tiia Kiiski, FM ja luontokartoittajaopiskelija.

Perinnebiotoopit ovat perinteisen alkutuotannon tai muiden varhaisten elinkeinojen muovaamia maisematyyppejä, joita ei ole lannoitettu tai kylvetty. Tuotantoa ja laajuutta on kuitenkin pyritty lisäämään muilla menetelmillä, kuten suosimalla tietynlaista kasvillisuutta, puustoa harventamalla tai kulottamalla (Vainio ym. 2001, Schulman ym. 2008). Laidunnus ja niitto ovat erityisesti lisänneet lajiston monimuotoisuutta. Perinnebiotoopeille ominaista on, että perinteisten hoitomenetelmien loppuessa luontotyyppi muuttuu oleellisesti, lajisto köyhtyy ja tyyppi häviää jopa kokonaan.

Suomen uhanalaisista lajeista ihmisen muuttamat ympäristöt ovat ensisijaisena elinympäristönä 21,7 prosentille. Vain metsäisissä elinympäristöissä on uhanalaisia lajeja enemmän (Rassi ym. 2010). Merkittävimmät uhanalaisuuteen vaikuttavat syyt ovat avoimien alueiden sulkeutuminen ja umpeenkasvu, peltomaiden muutokset (esimerkiksi karjan lannan väheneminen, viljelytapojen muutokset) ja vanhojen rakennusten häviäminen. Kansallisten uhanalaisuusarviointien perusteella perinnebiotooppien lajiston uhanalaistuminen on jatkunut suhteellisesti nopeammin kuin muiden elinympäristöjen lajiston (Vainio ym. 2001). Perinnebiotoopit ja niiden hoito ovat erityisen tärkeitä monille suomalaisille uhanalaisille putkilokasvi- ja hyönteislajeille.

Perinnebiotooppien tilaa ja määrää on arvioitu Suomessa valtakunnallisessa perinnemaisemaprojektissa 1992-2001. Lisäksi EU:n maatalouden ympäristöohjelmassa on edistetty perinnebiotooppien tuntemusta ja hoitoa. Tässä selvityksessä selvitettiin kahden aiemmin inventoidun ja yhden inventoimattoman hoidetun perinnebiotoopin nykytila ja verrattiin sitä aikaisempaan.

2 Aineisto, menetelmät ja epävarmuustekijät

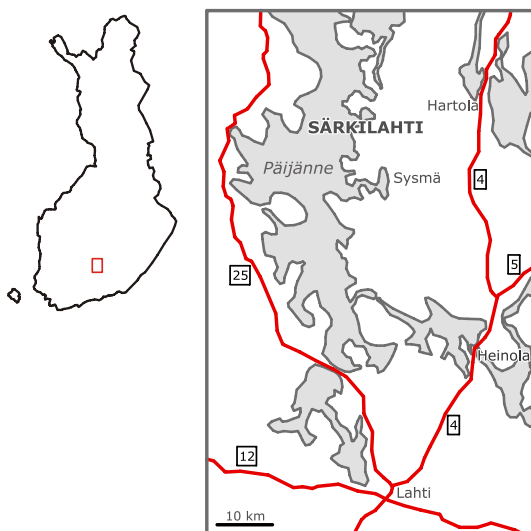
Selvitys tehtiin heinäkuussa 2011. Kaksi aluetta, Ryytitilän ja Soiniemen niityt, käytiin läpi 10.7.2011 ja Ojalan laitumet 15.7.2011. Soiniemen ja Ojalan niityt olivat rajattu valtakunnallisessa inventoinneissa peruskartoille. Ryytitilän niitty on ”löytynyt” vasta myöhemmin, joten sitä ei oltu rajattu valmiiksi, ja sen rajaus selvitettiin tässä yhteydessä. Kaikki niityt käveltiin läpi ja niistä selvitettiin Perinnemaisemien inventointiohjeiden (Pykälä ym. 1994) mukaisesti puusto, pensasto ja taimet, osa-alueiden kasvillisuustyyppit ja niiden valtalajit kasvillisuustyypeittäin, huomionarvoiset ja uhanalaiset lajit, perinnemaisematyyppit ja arvo. Apuna käytettiin myös perinnemaisemien maastolomaketta (liite 1). Perinnemaisematyyppien luokittelu, nimistö ja uhanalaisuusluokat ovat samat kuin luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa käytetyt (Schulman ym 2008). Uhanalaiset lajit ja niiden uhanalaisuusluokat on listattu Suomen lajien uhanalaisuus –teoksessa (Rassi ym. 2010), alueellinen uhanalaisuustarkastelu on tehty vuoden 2000 uhanalaisuustietojen pohjalta (Suomen ympäristökeskus 2001). Huomionarvoisia lajeja ovat sellaiset harvinaiset tai melko harvinaiset putkilokasvit, joiden katsottiin valtakunnallisessa perinnemaisemien inventointiprojektissa hyötyvän perinteisestä niitty- ja karjataloudesta. Joukossa on myös joitakin tavallisia mutta taantuvia lajeja. Huomionarvoisten lajien listat on laadittu vanhan läänijaon mukaan, ja tässä

tapauksessa käytettiin Itä- ja Keski-Suomen lajilistaa (Vainio ym. 2001). Kasvilajien systematiikkaa ja nimiä on käytetty Suuren Pohjolan kasvion (Mossberg ja Stenberg 2003) mukaisesti.

Osa alueista laidunsi lampaat, jotka ovat saattaneet syödä osan kasveista tunnistamattomiksi. Perinnemaisemainventointi on syytä tehdä heinä-elokuussa, jolloin valtaosa kasveista kukkii. Inventointi ajoitetaan myös niin, että mahdollinen niitto tapahtuu sen jälkeen. Yksi epävarmuustekijä on kartoittajan kokemattomuus, jolloin osa kasveista on voinut jäädä huomaamatta/tunnistamatta.

3 Alueen yleiskuvaus

Alueet sijaitsevat Päijät-Hämeessä Särkilahdessa Sysmän kunnassa (kuva 1.). Sysmä on Päijänteen itäpuolella, suurin piirtein sen puolivälissä. Se on aikoinaan ollut suuri emopitäjä, jonka alueella on ollut monia suuria kartanoita. Maisemassa vuorottelevat korkeat kalliomäet, lukuisat vesistöt ja vesistöjen varteen keskittyneet hedelmälliset savimaat, joiden ansiosta Sysmä tunnetaan viljelypitäjänä. Alueella on harjoitettu karjatalousvaltaista maataloutta, koska tilat ovat olleet suhteellisen pieniä ja pellot epäyhtenäisiä ja kivisiä. Erityisesti maidontuotanto on ollut alueella tärkeää (Hirvonen 2005).

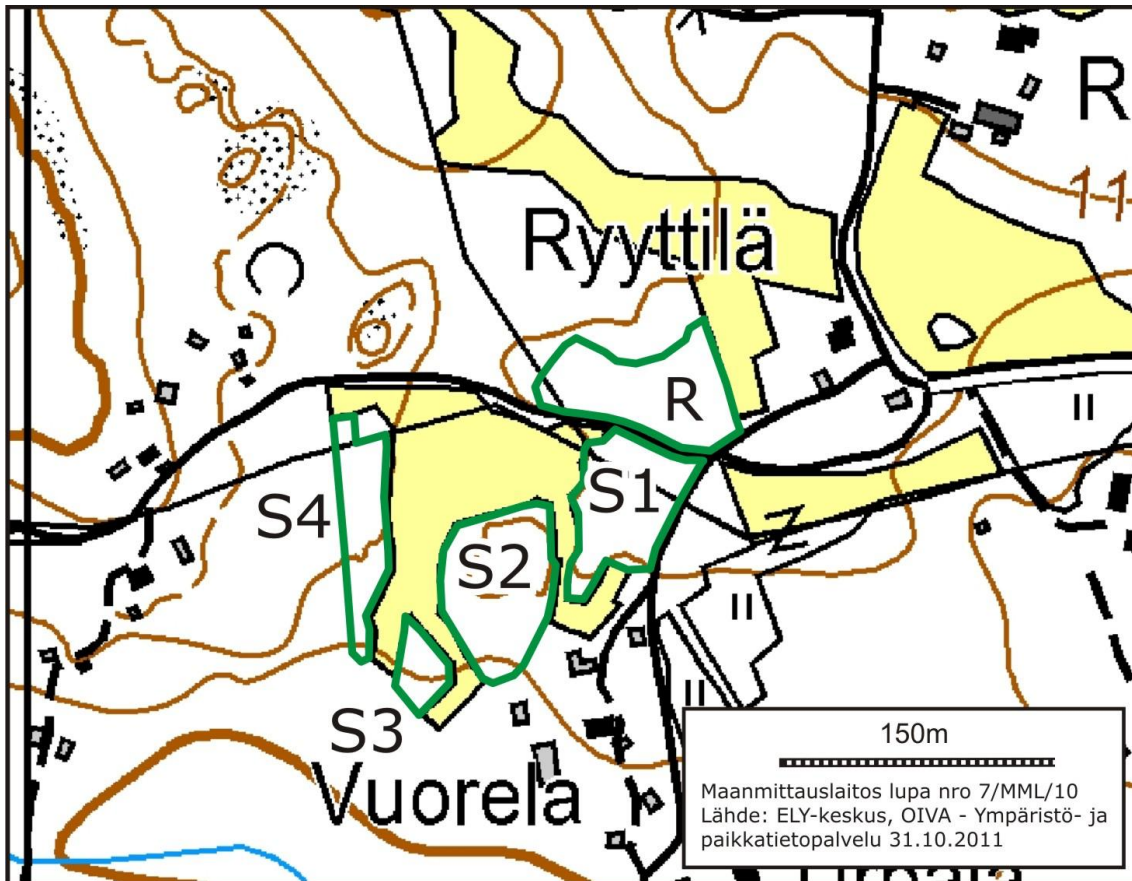
Kuva 1. Alueen sijainti.

Sysmä kuuluu eteläboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen ja sen Järvi-Suomen ilmastoalueeseen, jossa vaikuttavat sekä mantereisuus että järvien tuottama ”mereisyys”. Vesistöjen runsaus leudontaa ilmastoa ja vähentää hallan vaaraa. Talvet voivat olla hyvin vaihtelevia, mutta ydintalven aika on pidempi kuin etelärannikolla. Alueen kallioperä muodostuu pääasiassa kiillegneissistä ja happamista syväkivilajeista. Maaperä on moreenin, kallion ja saven muodostama, lajittuneita maalajeja on Särkilahden alueella vähän. Kasvillisuudessa vallitsevana ovat havupuuvaltaiset metsämaat, joista eniten on mustikkatyypin tuoreita kankaita ja käenkaali-mustikkatyypin lehtomaisia kankaita (Hirvonen 2005).

4 Alueiden kuvaukset

Soiniemen niitty

Soiniemen niitty on vuoden 1996 inventoinnissa arvioitu maakunnallisesti arvokkaaksi katajaketo-hakamaaksi. Se on ollut vuonna -91 pahasti pensoittunut, ja sitä on sen jälkeen hoidettu niittämällä ja pensaita poistamalla mm. vuosina 1993-96 ja 2006-2010. Ilmeisesti inventoinnin jälkeen alueen keskellä olevaa peltoa on laajennettu niin, että alue on pirstoutunut neljään osaan (kuva 2.).

Kuva 2. Soiniemen niityn osa-alueet (S1-S4) sekä Ryyttilän niitty (R).

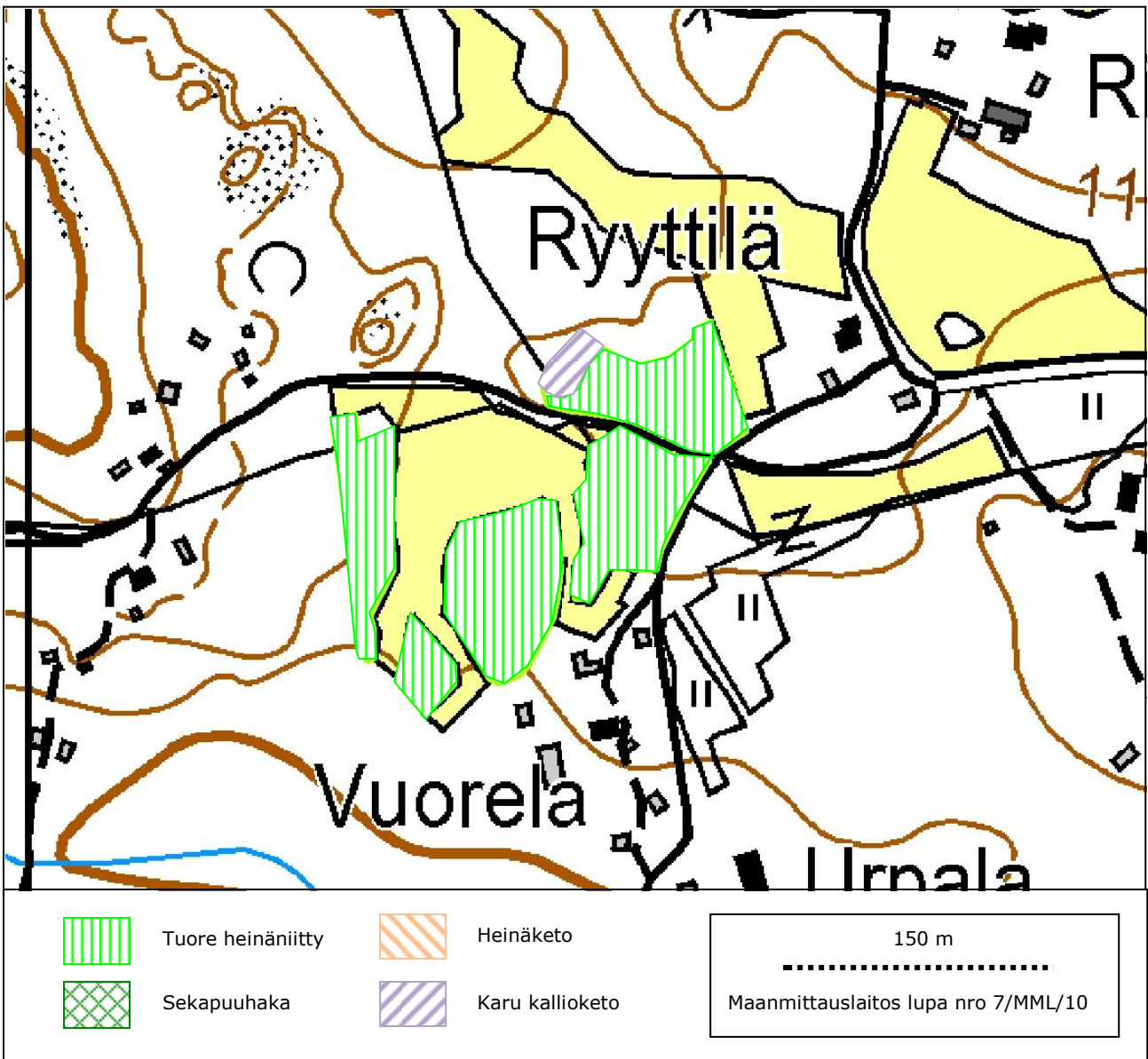
Alueiden S1-S3 puusto koostui pihlajista, hies- ja rauduskoivuista, männyistä ja katajista. Pensaina runsaimpia olivat pihlaja, kataja ja tuomi sekä lehtokuusama ja taikinanmarja.

Perinnemaisematyyppi oli edelleen tuoretta heinäniittyä, jossa kasvoi aholeinikkiä, ahomataraa, ketoneilikkaa, kurjenkelloa ja nurmikaunokkia ja nurmilaukkaa, joka on alueellisesti uhanalainen (kuva 3.). Rehevöitymisestä kertoivat koiranheinä ja juolavehnä. Alueella S2 oli pieni kuivempi, ketomainen alue, jolla kasvoi mm. metsäkastikka, kalliokielo, tuoksusimake, viherjäsenruoho, lituruoho ja haurasloikko. Täältä löytyi myös ukontulikukkaa, jota ei ole mainittu lainkaan edellisessä inventoinnissa. Kukkivia yksilöitä oli 20 kpl alueen keskiosassa. Alue S4 oli jonkin verran taimettunut ja oli tyypiltään umpeenkasvaneempi kuin muut. Puusto oli harmaaleppää, tuomea ja pihlajaa, ja nurmiröllin, hietakastikan ja koiranheinän lisäksi alueella kasvoi hiirenporras, vuohenputki ja nokkonen.

Uhanalaiset lajit: ketoneilikka (NT), keltamatara (VU).

Alueellisesti uhanalaiset lajit: nurmilaukka

Huomionarvoiset lajit: ukontulikukka, aholeinikki, kyläkurjenpolvi, lituruoho, nuokkukohokki, tuoksusimake ja nurmikaunokki
 Uhanalaiset luontotyypit: tuore heinäniitty (EN)

Kuva 3. Soiniemen ja Ryyttilän niittyjen perinnebiotooppityypit.

Ryyttilän niitty

Ryyttilän niitty huomattiin Ahomansikka-projektin niitynhoidon yhteydessä, sillä se sijaitsee Soiniemen niityn pohjoispuolella tien toisella puolella (kuva 2.). Niittyä on hoitanut Soiniemen kyläyhdistys Hermannin päivän (12.7) niittotalkoilla. Puista niityllä kasvoi eniten pihlajaa ja mäntyä, myös molempia koivuja ja tuomea esiintyi. Pensasto koostui katajista, pihlajista, lehtokuusamasta, pohjanpunaherukasta ja vadelmasta. Alue oli tuoretta heinäniittyä, mutta sen länsilaidalla oli kallioketomainen alue, joka tosin oli pahasti heinittymässä (kuva 3.). Tuoreella heinäniityllä kasvoi mm. huopaohdake, nurmikaunokki, kyläkurjenpolvi, siankärsämö, puna-apila, ahomatara ja peurankello. Runsaita olivat myös hietakastikka, nurmilauha, nurmirölli ja vuohenputki.

Kallioketomaiselle alueelle oli alkanut levitä hietakastikka, joka oli nurmiröllin ja niittynurmikan kanssa valtalajina. Muita lajeja olivat mm. viherjäsenruoho, ahomatara, ahopukinjuuri, nurmilaukka, nurmikaunokki, aholeinikki, keto-orvokki, ketoneilikka, hopeahanhikki, maitohorsma ja vadelma.

Uhanalaiset lajit: ketoneilikka (NT).

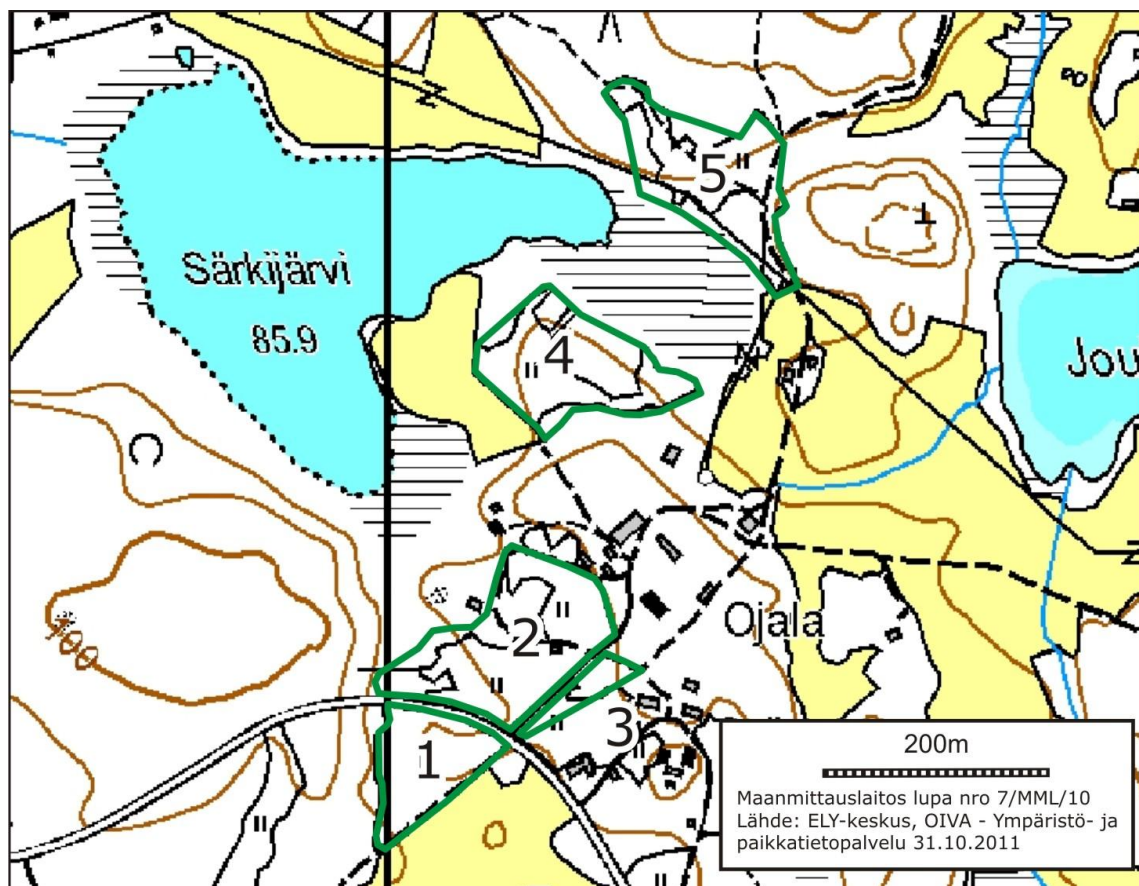
Alueelliset uhanalaiset lajit: nurmilaukka

Huomionarvoiset lajit: kyläkurjenpolvi, aholeinikki, peurankello ja nurmikaunokki.

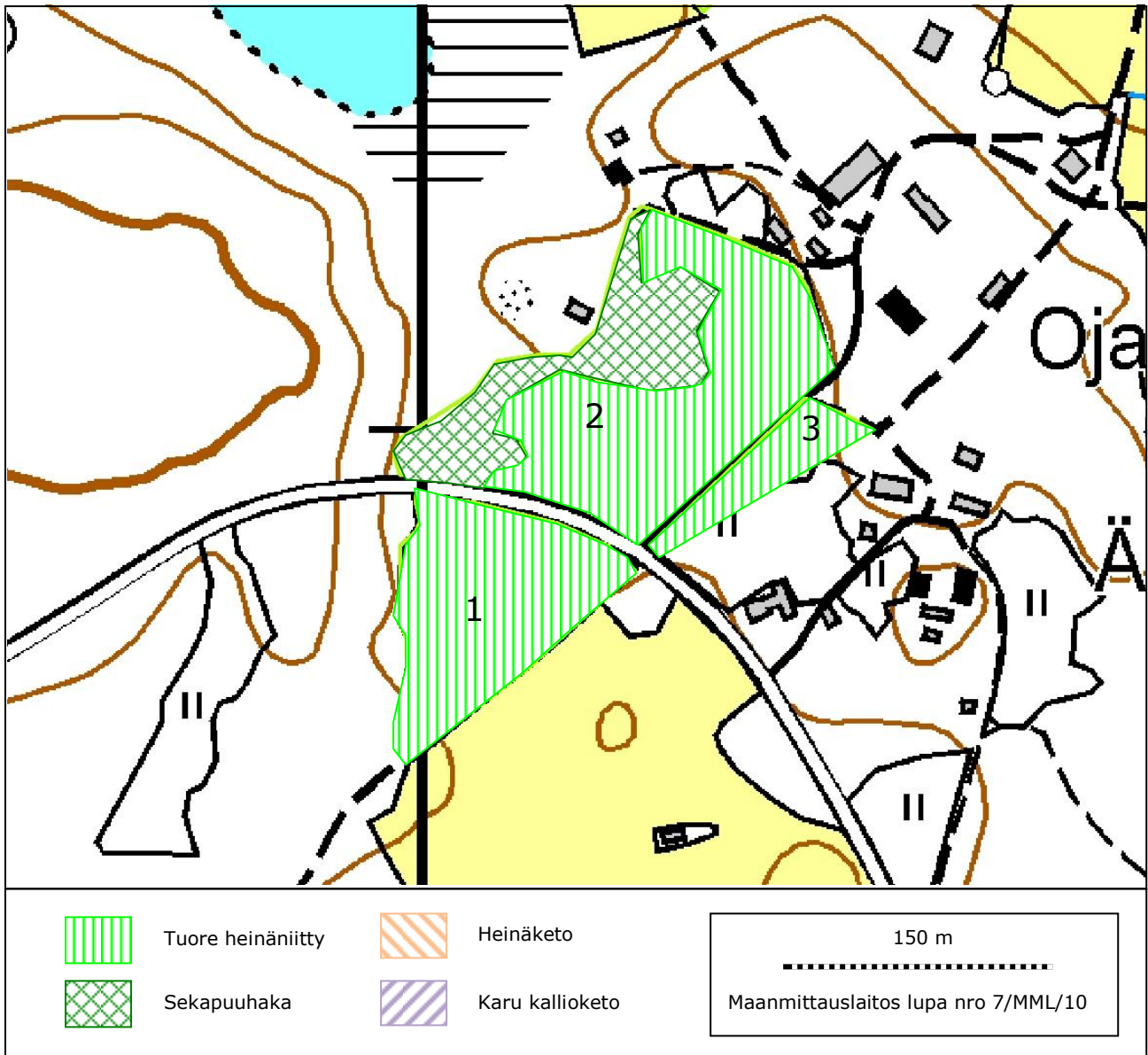
Uhanalaiset luontotyypit: tuore heinäniitty (EN), karu kallioketo (EN)

Ojalan laitumet

Ojalan tilalla on aikoinaan ollut satoja oxford-rotuisia lampaita. Kesällä 2011 oli tilalla menossa sukupolvenvaihdos, ja lampaita laidunsi alueella vain parikymmentä, ja tilanne on ollut sama jo joitakin vuosia. Tämä näkyi myös niittyjen runsaana heinittymisenä. Jokaisella loholla heinät, kuten nurmilauha, nurmiröllin ja koiranheinä, kasvoivat korkeina ja voimakkaina, ja yleisilme oli varsin heinittynyt, ei laidun- tai niittymäinen. Perinnelaitumet koostuivat viidestä osa-alueesta (kuva 4.).

Kuva 4. Ojalan laitumien osa-alueet 1-5.

Kuva 5. Ojalan laitumien osa-alueiden 1, 2 ja 3 perinnebiotooppityypit.

Osa-alue 1

Alueella laidunsi pari uuhta karitsoineen. Valtalajeina olivat nurmirölli, nurmilauha ja nurmipuntarpää. Lähdepainanteessa kasvoivat harmaasara, pullosara, suo-ohdake ja mesiangervo. Alue oli kokonaisuudessaan tuoretta heinäniittyä (kuva 5.).

Uhanalaiset lajit: -

Huomionarvoiset lajit: -

Uhanalaiset luontotyypit: tuore heinäniitty (EN)

Osa-alue 2

Tämä lohko oli jaettu kahtia, ja sen pohjoisosassa laidunsi parikymmentä uuhta ja karitsaa. Pohjoisosa oli huomattavasti monilajisempi kuin eteläosa: valtalajeina olivat nurmilauha, koiranheinä, nokkonen ja nurmirölli, mutta myös ahopukkinjuuri, tuoksusimake, siankärsämö, ketoneilikka, päivänkakkara ja nurminata. Kostean ojan reunoilla kasvoivat ojasorsimo, mutaluikka, luhtatädyke ja viiltosara.

Eteläosa on pitkälle heinittynyt, ja sen valtalajit olivat nurmirölli, nurmilauha ja metsälauha. Aivan alueen eteläosassa tien vieressä kasvoi kivisellä alueella muutaman neliömetrin verran erittäin runsaasti ketoneilikkaa. Länsi- ja luoteiskulmassa on sekapuuhakaa, muuten alue oli tuoretta heinäniittyä.

Edellisellä inventointikerralla löydetty ukontulikukka ei kasvanut enää vanhalla paikalla, vaan oli siirtynyt 50 m pohjoiseen ja kasvoi toisen päärakennuksen vieressä hakatun metsärinteen kupeessa. Yksilöitä oli yhteensä 10 kpl sekä ensimmäisen vuoden ruusukkeina että toisen vuoden kukkivina versoina. Rinne kasvoi jo kolmen-neljän vuoden ikäistä mäntytaimea, joten joidenkin vuosien päästä se ei todennäköisesti ole ukontulikukalle hyvä kasvupaikka.

Uhanalaiset lajit: ketoneilikka (NT)

Huomionarvoiset lajit: ukontulikukka

Uhanalaiset luontotyypit: tuore heinäniitty (EN), sekapuuhaka (CR)

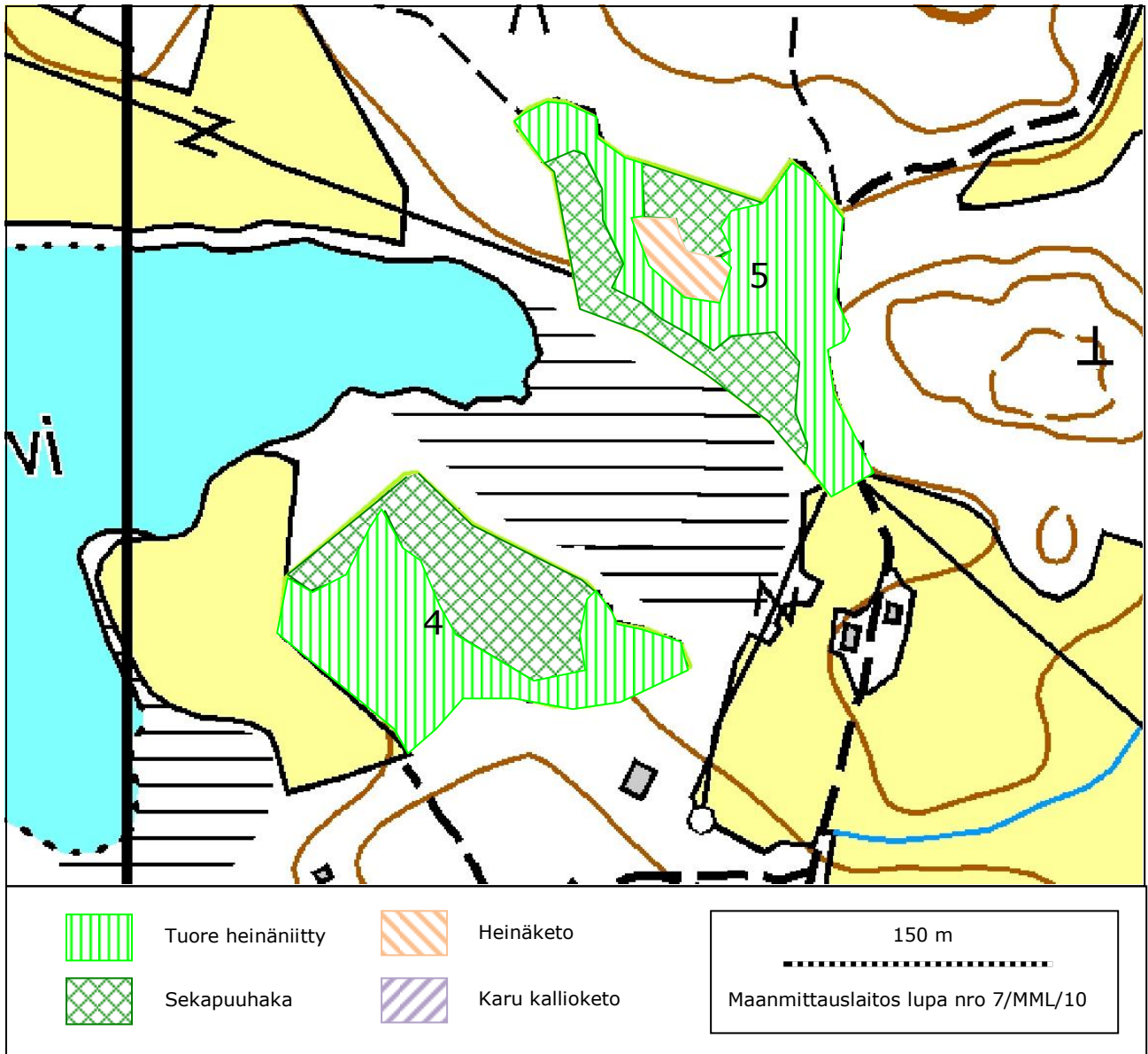
Osa-alue 3

Kapea ja pitkä lohko tilalle vievän tien kaakkoispuolella kasvoi nurmipuntarpäätä ja koiranheinää. Lohkolla on siihen siirretty vanha vilja-aitta, joka on toiminut Vanha Tupa-nimisenä käsityömyymälänä ja kahvilana kesäisin.

Uhanalaiset lajit: -

Huomionarvoiset lajit: -

Uhanalaiset luontotyypit: tuore heinäniitty (EN)

Kuva 6. Ojalan laiturien osa-alueiden 4 ja 5 perinnebiotooppityypit.

Osa-alue 4

Neljännellä loholla oli lehtomaista sekapuuhakaa, jossa valtapuuna oli koivu, sen lisäksi oli mäntyä. Pensaina kasvoi niukasti katajaa ja vadelmaa. Sen kasvillisuudessa oli mustikka, puolukka, metsäkurjenpolvi, metsäkastikka, nuokkuhelmikkä, kielo, aholeinikki, ahopukinjuuri, keltamatara, harjuhäränsilmä (3 kpl) ja melko harvinainen lehtoneidonvaippa. Niittyosa oli tuoretta heinäniittyä ja kasvoi nurmilauhaa, nokkosta, juolavehettä, kevätleinikkiä, kurjenkelloa, vuohenputkea, ketoneilikkaa ja peurankelloa (kuva 6.).

Uhanalaiset lajit: ketoneilikka (NT)

Huomionarvoiset lajit: aholeinikki, keltamatara, peurankello ja häränsilmä

Rauhoitetut lajit: lehtoneidonvaippa

Uhanalaiset luontotyytit: tuore heinäniitty (EN), sekapuuhaka (CR)

Osa-alue 5

Viidettä lohkoa laidunsi kolme pässiä. Lohkolla oli sekapuuhakaa, tuoretta heinäniittyä sekä pieni alue heinäketoa (kuva 6.). Sekapuuhaan alueella puuston latvuserros oli koivua, mäntyä ja harmaaleppää, alikasvoksena kasvoi kuusta ja harmaaleppää. Pensaskeroksessa oli myös kuusta ja harmaaleppää sekä katajia ja pihlajaa. Kenttäkerros koostui metsän ja niittyjen lajeista, kuten metsäkastikka, kielo, sudenmarja, valkolehdokki, metsätähti, ahomansikka, ketoneilikka, lampaannata, metsäimarre, metsäapila, aho-orvokki, huopakeltano ja rätvänä.

Tuore heinäniitty sisälsi pohjoispään kostean notkon, jolla kasvoi lähinnä nurmilauhaa, nokkosta ja mesiangervoa, sekä muun niityn, jonka lajisto oli runsaampaa: nurmirölli, nurmilauha, niittynurmikka, niittyleinikki, siankärsämö, peurankello, vuohenputki, nurmipiippo, metsäkurjenpolvi. Sananjalka oli levinnyt niityn lounaisosaan paikoin hyvinkin voimakkaasti, kun eläinten tallaava vaikutus on pienentynyt.

Niityn keskellä, sekapuuhaan ja tuoreen heinäniityn välissä, vanhan tilakeskuksen perustusten kohdalla, oli pieni alue heinäketoa. Siinä kasvoi ahomataraa, mäkitervakkoa, ahomansikkaa, ahopukinjuurta, nurmirölliä, hietakastikkaa, niittynurmikkaa, ketoneilikkaa ja runsaasti kissankelloa.

Laiduntien ajourien lätäköissä kasvoi edelleen ojakaalia, joka on luokiteltu vaarantuneeksi.

Uhanalaiset lajit: ojakaali (VU), ketoneilikka (NT)

Huomionarvoiset lajit: aholeinikki, peurankello, mäkitervakko, kissankäpälä, valkolehdokki

Uhanalaiset luontotyytit: tuore heinäniitty (EN), sekapuuhaka (CR), heinäketo (CR)

5 Alueilta löytyneet putkilokasvit

Taulukko 1. Alueilta löytyneet putkilokasvit.

Suomenkielinen nimi	Tieteellinen nimi	Ryytilän niitty	Soiniemen niitty	Ojalan laidun
aholeinikki	<i>Ranunculus polyanthemus</i>	x	x	x
ahomansikka	<i>Fragaria vesca</i>	x		x
ahomatar	<i>Galium boreale</i>	x	x	x
aho-orvokki	<i>Viola canina</i>			x
ahopukinjuuri	<i>Pimpinella saxifraga</i>	x		x
ahosuolaheinä	<i>Rumex acetosella</i>	x		
alsikeapila	<i>Trifolium hybridum</i>	x		
haapa	<i>Populus tremula</i>			x
harakankello	<i>Campanula patula</i>	x		x
harmaaleppä	<i>Alnus incana</i>		x	x
harmaasara	<i>Carex canescens</i>			x
haurasloikko	<i>Cystopteris fragilis</i>		x	
heinätähtimö	<i>Stellaria graminea</i>	x	x	x

Suomenkielinen nimi	Tieteellinen nimi	Ryyttilän niitty	Soiniemen niitty	Ojalan laidun
hevonhierakka	<i>Rumex longifolius</i>		x	x
hieskoivu	<i>Betula pubescens</i>			x
hietakastikka	<i>Calamagrostis epigejos</i>	x	x	x
hiirenporras	<i>Athyrium filix-femina</i>			x
hiirenvirna	<i>Vicia cracca</i>	x	x	
hopeahanhikit	<i>Potentilla argentea coll.</i>	x	x	x
huopakeltano	<i>Pilosella officinarum</i>			x
huopaohdake	<i>Cirsium helenioides</i>	x		
häränsilmä	<i>Hypochoeris maculata</i>			x
isorölli	<i>Agrostis gigantea</i>		x	
jokapaikansara	<i>Carex nigra</i>			x
juolavehnä	<i>Elymus repens</i>		x	x
jänönsara	<i>Carex leporina</i>			x
järvikorte	<i>Equisetum fluviatile</i>			x
kallioimarre	<i>Polypodium vulgare</i>		x	
kalliokiolo	<i>Polygonatum odoratum</i>	x	x	
kalvassara	<i>Carex pallescens</i>			x
karhepillike	<i>Galeopsis tetrahit</i>	x	x	
kataja	<i>Juniperus communis</i>	x	x	x
keltamatara	<i>Galium verum</i>			x
keräpäävihvilä	<i>Juncus conglomeratus</i>			x
ketoneilikka	<i>Dianthus deltoides</i>	x	x	x
keto-orvokki	<i>Viola tricolor</i>	x	x	x
kielo	<i>Convallaria majalis</i>		x	x
kissankello	<i>Campanula rotundifolia</i>			x
kissankäpä	<i>Antennaria dioica</i>			x
kivikkoalvejuuri	<i>Dryopteris filix-mas</i>	x		
koiranheinä	<i>Dactylis glomerata</i>	x	x	x
koiranputki	<i>Anthriscus sylvestris</i>		x	x
korpikaisla	<i>Scirpus sylvaticus</i>			x
kotipihlaja	<i>Sorbus aucuparia</i>	x	x	x
kultapiisku	<i>Solidago virgaurea</i>	x	x	x
kurjenkello	<i>Campanula persicifolia</i>	x	x	x
kuusi	<i>Picea abies</i>			x
kyläkurjenpolvi	<i>Geranium pratense</i>	x	x	
käenkaali	<i>Oxalis acetosella</i>			x
käenkukka	<i>Lychnis flos-cuculi</i>			x
lampaannata	<i>Festuca ovina</i>			x
lehtokuusama	<i>Lonicera xylosteum</i>	x	x	
lehtoneidonvaippa	<i>Epipactis helleborine</i>			x
lehtonurmikka	<i>Poa nemoralis</i>			x

Suomenkielinen nimi	Tieteellinen nimi	Ryyttilän niitty	Soiniemen niitty	Ojalan laidun
lituruoho	<i>Arabidopsis thaliana</i>		x	
luhtamatara	<i>Galium uliginosum</i>	x		
luhtatädyke	<i>Veronica scutellata</i>			x
maitohorsma	<i>Epilobium angustifolium</i>	x		
mesiangervo	<i>Filipendula ulmaria</i>	x		x
metsäälvejuuri	<i>Dryopteris carthusiana</i>			x
metsäapila	<i>Trifolium medium</i>			x
metsäimarre	<i>Gymnocarpium dryopteris</i>			x
metsäkastikka	<i>Calamagrostis arundinacea</i>		x	x
metsäkorte	<i>Equisetum sylvaticum</i>			x
metsäkurjenpolvi	<i>Geranium sylvaticum</i>	x		x
metsälauha	<i>Deschampsia flexuosa</i>	x		x
metsätähti	<i>Trientalis europaea</i>			x
mustikka	<i>Vaccinium myrtillus</i>	x		x
mutaluikka	<i>Eleocharis mamillata</i>			x
mäkitervakko	<i>Lychnis viscaria</i>			x
mänty	<i>Pinus sylvestris</i>	x	x	x
niittyleinikki	<i>Ranunculus acris</i>			x
niittynurmikat	<i>Poa pratensis coll.</i>	x	x	x
niittynätkelmä	<i>Lathyrus pratensis</i>	x		
niittysuolaheinä	<i>Rumex acetosa</i>	x		
nokkonen	<i>Urtica dioica</i>	x	x	x
nuokkuhelmikkä	<i>Melica nutans</i>			x
nuokkukohokki	<i>Silene nutans</i>		x	
nurmikaunokki	<i>Centaurea phrygia</i>	x	x	
nurmilauha	<i>Deschampsia cespitosa</i>	x	x	x
nurmilaukka	<i>Alliaceae oleraceum</i>	x	x	
nurminata	<i>Festuca pratensis</i>		x	x
nurmipiippo	<i>Luzula multiflora</i>			x
nurmipuntarpää	<i>Alopecurus pratensis</i>			x
nurmirölli	<i>Agrostis capillaris</i>	x	x	x
nurmitädyke	<i>Veronica chamaedrys</i>	x	x	
nurmitähkiö	<i>Phleum pratense</i>		x	x
ojasorsimo	<i>Glyceria fluitans</i>			x
paimenmatara	<i>Galium album</i>			x
peltokorte	<i>Equisetum arvense</i>			x
peltolemmikki	<i>Myosotis arvensis</i>		x	
peurankello	<i>Campanula glomerata</i>	x		x
pietaryrtti	<i>Tanacetum vulgare</i>	x		
pohjanpunaherukka	<i>Ribes spicatum</i>	x		
pullosara	<i>Carex rostrata</i>			x

Suomenkielinen nimi	Tieteellinen nimi	Ryyttilän niitty	Soiniemen niitty	Ojalan laidun
puna-ailakki	<i>Silene dioica</i>		x	
puna-apila	<i>Trifolium pratense</i>	x	x	
puolukka	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>			x
purtojuuri	<i>Succisa pratensis</i>	x	x	
päivänkakkara	<i>Leucanthemum vulgare</i>		x	x
raita	<i>Salix caprea</i>		x	
rantanurmikka	<i>Poa palustris</i>			x
rantapuntarpää	<i>Alopecurus aequalis</i>			x
ratamosarpio	<i>Alisma plantago-aquatica</i>			x
rauduskoivu	<i>Betula pendula</i>	x	x	x
rentukka	<i>Caltha palustris</i>			x
rohtotädyke	<i>Veronica officinalis</i>		x	x
rätvänä	<i>Potentilla erecta</i>			x
sananjalka	<i>Pteridium aquilinum</i>		x	x
siankärsämö	<i>Achillea millefolium</i>	x	x	x
sudenmarja	<i>Paris quadrifolia</i>			x
suo-ohdake	<i>Cirsium palustre</i>			x
suoputki	<i>Peucedanum palustre</i>			x
särmäkuisma	<i>Hypericum maculatum</i>	x	x	x
taikinamarja	<i>Ribes alpinum</i>		x	
tuoksusimake	<i>Anthoxanthum odoratum</i>		x	x
tuomi	<i>Prunus padus</i>	x	x	
ukontulikukka	<i>Verbascum thapsus</i>		x	x
vadelma, vattu	<i>Rubus idaeus</i>	x		x
valkoapila	<i>Trifolium repens</i>			x
valkolehdokki	<i>Platanthera bifolia</i>			x
viherjäsenruoho	<i>Scleranthus annuus</i>	x	x	
viiltosara	<i>Carex acuta</i>			x
vuohenputki	<i>Aegopodium podagraria</i>	x	x	x

6 Johtopäätökset

Valtakunnallisessa inventoinnissa sekä Soiniemen niitty (M) että Ojalan laitumet (M-) on arvioitu maakunnallisesti arvokkaiksi perinnemaisemakohteiksi. Soiniemen niityn arvoa nostivat alueen koko, uhanalaisen lajin esiintyminen sekä huomionarvoiset lajit. Ojalan laitumilla oli laaja alue ja monipuolisesti biotooppeja. Perinnemaisemien inventointiohjeessa (Pykälä ym. 1994) on esitetty perinnemaisemien arvotusperusteiksi esimerkiksi perinteisten maankäyttötapojen pitkä jatkuvuus ja niiden seurauksena muotoutunut kasvillisuus; uhanalaiset ja harvinaiset lajit; monipuolisuus; koko; harvinaiset lajit; harvinaiset kasvillisuustyyppit; maisemallisesti merkittävä; seudun ainoita perinnebiotooppeja.

Arvoa alentavia tekijöitä ovat esimerkiksi keinolannoitus; maan muokkaus; typpikasvien runsaus; alilaidunnus; vesoittuminen/pensoittuminen.

Soiniemen niitty

Aluetta on niitetty vuosia luonnonsuojeluliiton toimesta, ja tämä on estänyt alueen pensoittumisen ja heinittymisen, paitsi osa-alue S4, joka on alkanut voimakkaasti taimettua. Arvolajeja löytyi edelleen, esimerkiksi ukontulikukkaa, jota ei alkuperäisessä inventoinnissa ollut löytynyt, mutta hoitoprojektillaiset olivat sen huomanneet 2000-luvun aikana. Todennäköisesti hoito on edistänyt ukontulikukan kasvua. Nurmilaukkaa oli edellisellä laskettu kasvavan n. 400 kpl alueella, mutta enää se ei ollut aivan yhtä runsas. Alue on edelleen kaunis ja perinteinen maatalousmaisema, jonka lajistosta löytyy uhanalaisia ja huomionarvoisia lajeja. Arvo on edelleen säilynyt maakunnallisesti arvokkaana perinnemaisemana (M).

Ojalan laitumet

Ojalan tilalla laidunnus jatkunut viime vuosiin asti, mutta pari viime vuotta lampaita on ollut huomattavasti vähemmän kuin aiemmin, ja alueet ovat tällä hetkellä alilaidunnettuja. Osa-alue 1 on heinittynyt yleisilmeeltään, ja lajeja on vähemmän kuin vuonna 1996. Pensoittumista ei ole kuitenkaan tapahtunut. Osa-alueen 2 eteläpuolisko on heinittynyt myös voimakkaasti, ja aiemmin esiintyneet pienruoholaikut ovat melkein kokonaan kadonneet. Pohjoispuolisko on edelleen runsaslajinen ja matalampikasvustoinen. Osa-alue 3 on alunperinkin ollut heinävaltainen pieni lohko, tosin nyt sen kasvillisuus oli lähinnä nurmipuntarpäätä ja koiranheinää, kun siinä aiemmin onkasvanut enemmänkin tuoreen heinäniityn lajeja (valkoapila, siankärsämö). Osa-alueella 4 on vuonna 1996 ollut kolmea perinnebiotyypityyppiä, mutta tällä hetkellä tuoreen pienruohoniityn kaltaista tyyppiä ei siellä ole. Huomionarvoisia lajeja oli enemmän kuin aiemmin. Osa-alue 5 on parhaiten säilyttänyt vuoden 1996 aikaisen tilansa, ja huomionarvoisia lajeja on nyt enemmän. Sananjalan voimakas lisääntyminen uhkaa aluetta, lisäksi laidunpaine on hiukan liian alhainen. Jatkuvan laidunnuksen ansiosta alueet ovat enimmäkseen säilyttäneet arvonsa, vaikka alilaidunnus on tämän hetkinen tosiasia. Alueilla on kuitenkin edelleen uhanalaisia tai harvinaisia lajeja sekä kohtalaisen monipuolinen kasvillisuus, joten arvo on säilynyt ennallaan, M-.

Ryytitilän niitty

Aluetta ei alunperin ole inventoitu, mutta paikallinen kyläyhdistys on hoitanut sitä niittämällä. Luonnonsuojeluliiton projektien yhteydessä on alueen länsilaidan kallioketoa raivattu, sillä niittotalkooporukka on jättänyt sen alueen hoitamatta. Edelleen vadelma ja maitohorsma uhkaavat vallata kallion, ja pensoittumista tapahtuu muutenkin alueella. Kyläyhdistyksen tekemä niitto on hoidon kannalta tehty hieman liian aikaisin, sillä niittykukat eivät ehdi siementää ennen niittoa kunnolla. Alueelta löytyy uhanalaisia ja huomionarvoisia kasvilajeja ja lajisto on monipuolinen, lisäksi niittoa on harjoitettu alueella pitkään. Kohde on maakunnallisesti arvokas perinnebiotooppi (M).

7 Kiitokset

Kiitän kommenteista Hämeen ELY-keskuksen Maritta Liedenpohja-Ruuhijärveä, sekä Lotta Lindholmia ja Hanna Hakamäkeä.

8 Lähdeluettelo

- Hirvonen, A. 2005. Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Sysmä. Hämeen ympäristökeskuksen moniste 104/2005. Hämeen ympäristökeskus, Hämeenlinna. 58 s.
- Hovi, A. 2000. Päijät-Hämeen perinnemaisemat. Alueelliset ympäristöjulkaisut 190. Hämeen ympäristökeskus, Hämeenlinna. 129 s.
- Mossberg, B. ja Stenberg, L. 2003. Suuri Pohjolan kasvio. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki. 928 s.
- Pykälä, J., Alanen, A., Vainio, M. ja Leivo, A. 1994. Perinnemaisemien inventointiohjeet. Vesi- ja ympäristöhallinnon monistesarja 559. Vesi- ja ympäristöhallinto, Helsinki. 106 s.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. ja Mannerkoski, I. (toim.) 2010. Suomen lajien uhanalaisuus - Punainen kirja 2010. Erillisjulkaisu. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Scuhlman, A., Alanen, A., Haeggström, C., Huhta, A., Jantunen, J., Kekäläinen, H., Lehtomaa, L., Pykälä, J., Vainio, M. 2008. Perinnebiotoopit. - Teoksessa Raunio, A., Scuhlman, A. ja Kontula, T. (toim.) 2008. Suomen luontotyypien uhanalaisuus – Osa 2: Luontotyypien kuvaukset. Suomen ympäristö 8/2008. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. S. 399-465.
- Suomen ympäristökeskus 2001. Alueellisesti uhanalaiset putkilokasvit.
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=133959&lan=fi> 24.10.2011.
- Vainio, M., Kekäläinen, H., Alanen, A. ja Pykälä, J. 2001. Suomen perinnebiotoopit. Perinnemaisemaprojektin valtakunnallinen loppuraportti. Suomen ympäristö 527. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 163 s.

9 Liite: Maastoinventointilomake

LIITE 1/1

32

Vesi- ja ympäristöhallitus
luonnonsuojelututkimusyksikkö
PL 250, 00101 Helsinki

LIITE 1. PERINNEMAISEMIE MAASTOLOMAKE

Inventoija(t) _____ Päivämäärä _____

SIJAINTI	
Alueen nimi _____	Aluetunnus _____
Lääni _____	Kunta _____
Maisemamaakunta _____	
Peruskarttalehti _____	pinta-ala _____
Rekisterikylä ja tilojen numerot _____	
Yhtenäiskoordinaatit, ykp:yki _____:3 _____,	akp:aki _____:3 _____
Sijainnin kuvaus _____	

Suojelualue _____	
Kaavatilanne _____	

MAANOMISTAJA(T)	Valtio _____	Kunta _____	Yksit. hlö _____	Muu _____
Nimi _____				
Osoite _____				
Puh _____			Otettiin yhteyttä: kyllä _____ ei _____	
Omistajan mielipide _____				

ARVO								
Arvoluokka (ympyröi vaihtoehto)	V	M+	M	M-	P+	P	P-	Ei erityistä arvoa
Arvoon vaikuttavat tekijät _____								

Kuuluu arvokkaalle maisema-alueelle: kyllä _____ ei _____								Alueen nimi ja arvo _____

PERINNEMAISEMATYYPIT							
kallioketo	%	rantaniitty	%	lehdesniitty	%	metsälaidun	%
muu keto	%	muu niitty	%	haka	%	kaskimetsä	%
muu	%	mikä _____		muu	%	mikä _____	

NYKYINEN MAANKÄYTTÖ (tarkempi erittely osa-alueittain lomakkeen sisäisivulla)	
Laidunnus _____	(vaihtoehdot 1-4 laidunnustavan mukaan)
Niitto, kuvaus _____	
Metsätalous, kuvaus _____	
Muu, kuvaus _____	

OSA-ALUEEN ____ KASVILLISUUSTYYPIT (tyyppilyhenne, laajuus % alueesta/osa-alueesta, edustavuus/tyypillisuus)

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

OSA-ALUEEN ____ LAJISTO
Kasvillisuuden valtalajit kasvillisuustyypeittäin

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Huomionarvoiset kasvilajit _____

Sienilajistoa _____

Eläinlajistoa _____

OSA-ALUEEN ____ ENTINEN MAANKÄYTTÖ

Niitto _____

Laidunnus _____

Viljely/maanpinnan käsittely _____

Lannoitus/torjunta-aine _____

Hakkuu/lehdestys _____

Puuston istutus/kylvö _____

Muu _____

OSA-ALUEEN ____ NYKYINEN MAANKÄYTTÖ

Käyttöluokka (ympyröi oikeat vaihtoehdot): 1 2 3 4 5 6 7

Niitto _____

Laidunnus ja laiduntavat eläimet _____

Maanpinnan käsittely _____

Lannoitus/torjunta-aine _____

Hakkuu/lehdestys _____

Puuston istutus/kylvö _____

Muu _____

VALTAKUNNALLISESTI JA MAAKUNNALLISESTI UHANALAISET LAJIT

Laji Ua luokka Lkm/es. koko Osa-alue/Vanha havainto/huomautus

RAKENNUKSET, RAKENTEET, KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET

MAISEMALLISET ARVOT

Merkittävät maisemakohteet _____

UHKATEKIJÄT

HOITOTARVE

Kiireellisyys 0 1 2 3

Suositeltavat hoitotavat _____

TUTKIMUS JA DOKUMENTAATIO

Aihe

Aineiston säilytyspaikka/tutkimuksen tekijä

OPETUS- JA VIRKISTYSKÄYTTÖ

LISÄTIETOJA

Liitteitä ___ kpl

Vesi- ja ympäristöhallitus
 luonnonsuojelututkimusyksikkö
 PL 250, 00101 Helsinki

**LIITE 2. PERINNEMAISEMIEN
 MAASTOLOMAKE
 OSA-ALUEKUVAUS**

Inventoija(t) _____ Päivämäärä _____

OSA-ALUEEN NUMERO _____

Alueen nimi _____ Aluetunnus _____

Lääni _____ kunta _____

YLEISKUVAUS

OSA-ALUEEN ____ **PUUSTO** (yli 1,3 m) Ei puustoa ____ Puuston kokonaispeittävyys % _____

Puulajien runsaus Ku ____ Mä ____ Hko ____ Rko ____ Ha ____ Hle ____ Tle ____ Pi ____ Ra ____
 Leh ____ Ta ____ Vaa ____ Muut _____

Latvuskerros (pituusarvio, m): Ylispuusto ____ Vallitseva latvuskerros ____ Alikasvos _____

Huomautuksia _____

Alueellinen jakautuminen: Tasainen ____ Ryhmittäinen ____ Keskittynyt joihinkin kohtiin _____,
 minne: _____

Sanallinen kuvaus: _____

OSA-ALUEEN ____ **PENSASTO** (yli 0,5 m) **JÄ PUIDEN TAIMET** (0,5 m-1,3 m)

Ei pensaita ____ Ei taimia ____ Pensaiden ja taimien kokonaispeittävyys % _____

Pensaiden runsaus lajeittain _____

Alueellinen jakautuminen: Tasainen ____ Ryhmittäinen ____ Keskittynyt joihinkin kohtiin _____,
 minne: _____

Sanallinen kuvaus: _____

25.3.1994 VYH/LSY/AA,JP

OSA-ALUEEN ___ KASVILLISUUSTYYPIT (tyyppilyhenne, laajuus % alueesta/osa-alueesta, edustavuus/tyypillisuus)

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

OSA-ALUEEN ___ LAJISTO

Kasvillisuuden valtalajit kasvillisuustyypeittäin

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Huomionarvoiset kasvilajit _____

Sienilajistoa _____

Eläinlajistoa _____

OSA-ALUEEN ___ ENTINEN MAANKÄYTTÖ

Niitto _____

Laidunnus _____

Viljely/maanpinnan käsittely _____

Lannoitus/torjunta-aine _____

Hakkuu/lehdestys _____

Puuston istutus/kylvö _____

Muu _____

OSA-ALUEEN ___ NYKYINEN MAANKÄYTTÖ

Käyttöluokka (ympyröi oikeat vaihtoehdot): 1 2 3 4 5 6 7

Niitto _____

Laidunnus ja laiduntavat eläimet _____

Maanpinnan käsittely _____

Lannoitus/torjunta-aine _____

Hakkuu/lehdestys _____

Puuston istutus/kylvö _____

Muu _____